Egidijus ŠATAVIČIUS

KALVIŲ SENOVĖS GYVENVIETĖ

Kalvių senovės gyvenvietė (Kaišiadorių r., Kruonio sen.) yra 0,8 km į PV nuo Kalvių bažnyčios, 0,55 km į ŠV nuo Kalvių–Vilūnų kelio, 0,1 km į V nuo Kalvių ežero įlankos V kranto ir 50 m į ŠR nuo Basonių II–Kalvių kelio. Gyvenvietė buvo įkurta ant stataus ir aukšto smėlėto ežero kranto, užima 0,85 ha dydžio plotą.

1996 m. gyvenvietė įtraukta į „Nekilnojamųjų kultūros vertybių registro Archeologinių vietų sąrašą" kaip Basonių antrojo kaimo senovės gyvenvietė (A 59). Jos teritorija nuo seno ariama. Grąžinus žemę buvusiems savininkams, šiuo metu paminklas atsidūrė privačios nuosavybės teritorijoje.

Kalvių senovės gyvenvietė rasta 1995 m. A. Girininko vadovaujamos žvalgomosios ekspedicijos metu (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 290–296). Tuomet ariamojo lauko paviršiuje surinkti 135 titnago dirbiniai.

1999 m. vasarą Kaišiadorių muziejus vykdė žvalgomuosius šios gyvenvietės tyrinėjimus. Š paminklo dalyje, prie miško, ištirtas 40 m² (10×4 m) dydžio plotas, orientuotas R–V kryptimi.

Perkasoje atsektas toks susisluoksniavimas: viršuje buvo 22–46 cm storio armuo – pilkas žvyringas sluoksnis, giliau slūgsojo šviesios spalvos žvyras – įžemis. Pastarojo sluoksnio viršuje, iš karto po arimu, atsidengė keletas anglingų dėmių. Greičiausiai tai prieš 50 m. buvusios sodybvietės liekanos.

Perkasoje surinkta apie 460 titnaginių radinių. Beveik visi rasti armenyje ir tik keletas – įžemio paviršiuje. Gyvenvietėje naudotas geros kokybės pilkšvas titnagas. Didžioji dalis kolekcijos titnaginių radinių (66,7%) pasidengę stora balta patina, o likusieji jos neturi arba pasidengę plonesne. Kolekcijoje daugumą sudaro įvairaus dydžio nuoskalos (75,2%), o skeltės ir jų dalys – tik 17,2%. Be to, aptiktos 4 sunaudotų skaldytinių šerdys ir rėžtukinė nuoskala.

Preliminariai radinius pagal patinos storį galime datuoti 2 laikotarpiais: pasidengę stora balta patina priklauso vėlyvojo paleolito (IX tūkst. pr. Kr.) Svidrų kultūrai, o su plona patina ar jos neturintys – mezolito pirmajai pusei (VIII – VII tūkst. pr. Kr.).

Tyrinėjimų metu nustatyta, jog gyvenvietės kultūrinį sluoksnį sunaikino ilgalaikis arimas. Iš dalies išlikęs kultūrinis sluoksnis gali būti aptiktas tik į Š nuo perkasos bei paminklo teritorijos esančiame miškelyje.

Egidijus ŠATAVIČIUS

Old Kalviai settlement

In 1999 the Kaišiadorys Museum carried out survey investigations in old Kalviai (Kaišiadorys district) settlement which had been found before. The area of 40 m^2 was explored. No habitation layer was discovered. In the plough zone layer 460 flint artefacts dated to the 9th-7th millennium B. C. were uncovered.

Egidijus ŠATAVIČIUS

MARGIŲ „SALOS" GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI

Margių „Salos" akmens amžiaus gyvenvietė yra Varėnos r., Kaniavos sen., Margių kaimo P pakraštyje. Tai gana masyvi keiminė kalva, užakusio Dubos ežero V pakraštyje, kurią iš visų pusių supa durpynas. Kalva-sala 200×300 m dydžio, ištęsta ŠR–PV kryptimi. Jos centrinėje dalyje yra iki 3 m aukščio statokais šlaitais kalvelė, kurios viršuje – apie 40×110 m dydžio lygi aikštelė.

1999 m. buvo tęsiami šio paminklo tyrinėjimai (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 24–26; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 50–52). Kalvos aikštelės PR pusės pakraštyje ištirtas 20 m^2 dydžio plotas. Perkasoje atsektas toks susisluoksniavimas: viršuje – iki 46 cm storio armuo, žemiau slūgsojo pilkos spalvos, bet įvairių atspalvių ir ryškumo smėlio horizontas – 40–65 cm storio gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, po juo balkšvai gelsvas smėlis – įžemis.

Tyrinėjimų metu rasta apie 3 230 titnaginių radinių. Daugiau nei 20% visų jų yra pabuvoję ugnyje, o apie 10% pasidengę plona įvairių spalvų patina. Dirbinių gamybai naudotas vietinis šviesiai pilkas titnagas. Aptikti 4 trikampiai strėlių antgaliai (tarp jų „širdinis"), 7 ašmenėliai su statmenai ir pusiau statmenai retušuotomis kraštinėmis, lancetas su išskala skeltės